

дуєт розуміти, що ці есеї, написані в різний час, взаємно доповнюють одне одного, роблячи акцент на різних аспектах однієї і тієї ж проблеми.

Критики відзначають пацифістські, феміністическі та антифашистські настрої, які обумовили популярність даного есею в період одразу після його публікації [2, с. 205]. Однак саме художественна форма і, в певному сенсі, дотримання традиції англійського есею дозволили Вирджинії Вулф в черговий раз об'єднати риси публіцистического та літературного, створивши твір, який використовує засоби художественної виразності для освітлення і, можливо, вирішення суспільних конфліктів та проблем.

Бібліографіческі посилання

1. *Goldman J.* The Cambridge introduction to V. Woolf / J. Goldman. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – 85 с.
2. *Lee H.* Virginia Woolf / H. Lee. – Berkshire : Cox and Wyman Ltd., 1997. – 205 с.
3. *Rosenbaum S. R.* The Bloomsbury group: a collection of memoirs, commentary and criticism. / S. R. Rosenbaum. – Toronto : University of Toronto, 1975. – 224 с.
4. *Woolf V.* A Room of One's Own / V. Woolf. – L. : Penguin Books, 2003. – 15 с.
5. *Woolf V.* Collection of Essays / V. Woolf / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.net.ua/ebooks02/0200931h.html>.

Надійшло до редакції 07.02.2013 р.

УДК 821.111 – 3.09

Н. С. Сирнік

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

НАЗВИ ЛІТЕРАТУРНИХ ТВОРІВ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ (НА МАТЕРІАЛІ Оповідань Д. Г. Лоуренса)

Розглянуто деякі особливості перекладу назв художніх творів, які постають перед перекладачем, а також проаналізовано варіативність перекладу назв оповідань Д. Г. Лоуренса.

Ключові слова: художній переклад, художні твори, оповідання, Д. Г. Лоуренс, семантичні розбіжності.

Рассмотрены некоторые особенности перевода названий художественных произведений, с которыми сталкивается переводчик, а также проанализовано вариативность переводов названий рассказов Д. Г. Лоуренса.

Ключевые слова: художественный перевод, художественные произведения, рассказы, Д. Г. Лоуренс, семантические несоответствия.

Certain peculiarities of the titles' translation of the fiction works are under consideration; the variation of D.H. Lawrence's short stories' titles translation are also analyzed.

Key words: artistic translation, works of art, short stories, D.H. Lawrence, semantic disparity.

Переклад назв не тільки художніх творів, а й будь-який переклад у будь-якій галузі – чи то наука, чи мистецтво – являє собою певну проблему. Серед перекладознавців, і не тільки, точаться гострі суперечки щодо правильності та відповідності будь-якого перекладу. Адже семантичні розбіжності, які існують між оригінальним текстом та його перекладом, зумовлюються й різними мовними особливостями та різними культурами, представниками яких є і автор тексту,

і автор перекладу. Для перекладача важливим є досягнення максимальної семантичної відповідності на рівні тексту. А коли мова ще йде про переклад художньої літератури, то в цьому випадку особливе значення має переклад не тільки тексту твору, але й його назви. «Назва є визначенням художнього задуму автора до того, як читач розкриє книжку. Ось чому важливим вважається, щоб у процесі перекладу назва зберегла свою художню значущість» [4, с. 300].

Звернемося до творчості Д. Г. Лоуренса. Так, наприклад, назву роману письменника «Aaron's Rod» російський перекладач М. В. Шик переклав як «Флейта Аарона» (1925 р.), а потім роман було надруковано під цією ж назвою в 1992 р. Більше цей роман не перекладали, але переклад назви постійно змінювався: «Жезл Аарона», «Посох Аарона» [9]. Наразі ще немає українського перекладу роману «Aaron's Rod», але українські перекладачі Уляна Потятиник та Петро Тарашук, працюючи над перекладом книги Кейт Мілет «Сексуальна політика», переклали назву роману Д. Г. Лоуренса «Aaron's Rod» українською як «Ааронів скіпетр» [3, с. 383].

Цілком природно, що назвою твору автор прагне привернути увагу читача, адже в ній закладено ідею твору, так званий мегаконцепт [8], тобто назвою твору автор намагається окреслити головну його тему. Іноді назви є об'єктом не тільки лінгвістичних, стилістичних, граматичних досліджень, але й навіть комерційних. Так, свою першу збірку оповідань Д. Г. Лоуренс назвав «The Fighting Line» – «Поле битви» (1914), але заповзятливий видавець письменника Е. Гарнетт вирішив здобути фінансову користь (адже це період Першої світової війни) і змінив назву збірки «The Fighting Line» – «Поле битви» на «Prussian Officer» – «Прусський офіцер». А зміна Е. Гарнеттом назви самого оповідання «Honour and Arms» («Честь та зброя») на «Prussian Officer» («Прусський офіцер») навіть розлютила Лоуренса.

Роль назви художнього твору важко переоцінити, оскільки вона постає, за визначенням В. А. Кухаренко, «актуалізатором практично всіх текстових категорій, серед яких спостерігається категорія інформативності, модальності, проспекції, ретроспекції, прагматичності та інше» [1, с. 105]. На думку дослідника, заголовки може виконувати різні функції відносно тексту твору: називати тему або ідею («Англіє, моє Англіє», «Хрестини» Д. Г. Лоуренса), повідомляти про головну дійову особу («Фанні та Енні», «Спокусниця» Д. Г. Лоуренса), виконувати символічну функцію («Біла панчоха», «Сонце» Д. Г. Лоуренса).

Особливостям функціонування назв та заголовку в художньому тексті присвячено численні дослідження таких відомих літературознавців, як Р. Барт, Л. Ф. Грицюк, Л. С. Каніболоцька, С. Л. Козлов, Б. Стасюк, М. Ю. Нікітіна та ін. Спостереження дослідників доводять, що переклад назв художніх творів є досить важливим і, водночас, непростим завданням для перекладача. Суголосною є також точка зору і Б. Стасюка, який стверджує, що «невід'ємні риси заголовка встановлюють високі критерії еквівалентності, недосягнення яких перекладачем відчуватиметься особливо гостро, тоді як інтерпретація, а з нею і досягнення належного рівня еквівалентності перекладу заголовка інколи стає певною проблемою» [5, с. 319–320]. Коли мова йде про переклад художньої літератури, ми часто згадуємо вислів К. І. Чуковського: «Художній переклад – це мистецтво. Мистецтво – це плід творчості» [6]. І з цим неможливо не погодитися. Художній переклад не припускає дослівності, а переклад назв художніх творів – ще більш складне завдання. Справа загострюється ще й тому, що в художніх творах, навіть якщо вони невеличкі за обсягом, спостерігається наявність декількох, і навіть багатьох тем. Труднощі у процесі перекладу назв оповідань письменника можуть також виникати і через те, що англійська мова належить до германської групи мов, а українська – до слов'янської. В англійській мові граматичні відношення передаються граматичними морфемами, а в українській – за допомогою флек-

сій. Якщо мова йде про правильний переклад, то перекладачеві слід досконало знати не тільки іноземну мову та рідну мову, але й культуру країни, з мови якої він перекладає. Певні труднощі виникають і в процесі перекладу реалій іншомовної країни. Слід мати на увазі також і складнощі сприйняття та перекладу фразеологічних зворотів.

Отже, щоби вдало перекласти назву твору, насамперед треба уважно прочитати його. Так, назву оповідання Д.Г. Лоуренса «**Second Best**» спочатку можна було б перекласти як «Другий найкращий» або «Другосортний». Адже слово «second» має кілька значень, а саме: «другий», «другосортний», «другорядний», «best» – як «найкращий» або «найліпший», тобто відображає найвищий ступінь до «гарний», «добрий», «хороший». Але після уважного прочитування оповіді у перекладача може з'явитися декілька варіантів, які якнайкраще передадуть задум письменника. В оповіданні «**Second Best**» йдеться про кохання. Окремо додамо, що тема кохання – це наскрізна тема більшості творів Д.Г. Лоуренса. Чи навряд ми можемо назвати хоча б один твір письменника, в якому б не йшлося про кохання. Молода дівчина на ім'я Френсіс закохана в юнака Джиммі Баррасса, але протягом п'яти років юнак не звертав увагу на почуття дівчини, «йому було байдуже»¹ [7, р. 291]. Розмовляючи зі своєю сестрою Анною, Френсіс дізнається, що він одружується; вона вдає, що їй байдуже, але читач може здогадатися, що насправді коїться в її душі. Як тільки-но Анна не намагалася відволікти сестру: вона пропонувала Френсіс і на кролячу нору подивитись, і кротом здивувати. Френсіс увесь час була не в гуморі, її молодша сестра не могла зрозуміти, що це було не через втому після довгої подорожі: «Справа не в дорозі», – досадувала Френсіс на нетямущість сестри» [6, с. 293]. Коли Анна бавилася з кротом, Френсіс байдуже відповіла: «...так вбий ти його», – й відвернулася, її нічого не турбувало [6, с. 295]. У селищі, де вона мешкає, в неї є шанувальник, Том Смедлі, «який тільки трохи хвилював її, Том був готовий любити її, тільки-но вона дозволить йому» [6, с. 296]. Том – ніби-то й красень, але не такий, як Джиммі Баррасс, спритний, але не настільки, як Джиммі, працьовитий, але не такий, як Джиммі, кмітливий, але все ж таки не такий. Наче він досконалий, але все ж таки не такий для неї. У читача складається враження, що, які б позитивні риси не мав Том, Френсіс було байдуже, адже «тепер, коли вона не могла бути з Джиммі, вона все-таки повинна мати що-небудь. Якщо вона не отримала найліпшого – Джиммі, ...вона могла б отримати другого найкращого – Тома» [7, с. 296]. Джиммі Баррасс – перше кохання Френсіс, справжнє, чисте, щире, але він одружується. Том Смедлі – другий, друге кохання Френсіс – нещире, немов би кохання та жених «про запас». Він тільки злегка хвилює її. Він потрібний Френсіс лише для соціального статусу. Ось чому оповідання «**Second Best**» було перекладено як «**Жених про запас**». Переклад виконаний автором статті та опублікований у журналі «Всесвіт» [2, с. 187–194].

Наступне оповідання Д.Г. Лоуренса – «**The Witch a la Mode**» – у своїй назві має французькі слова. І це не дивно, бо Д.Г. Лоуренс був освіченою людиною. Із 1919 р. й до кінця свого життя письменник рідко приїжджав до Англії; багато подорожуючи, мешкав у різних куточках світу, лікувався в Італії, був обізнаний з культурами та традиціями багатьох країн. Так, «witch» з англійської на українську перекладається як «відьма, чаклунка тощо», «a la mode» – як «модний», «новомодний», «фешенебельний». Тобто, якщо не знати зміст оповідання, назву можна перекласти як «Модна відьма». І тільки після уважного прочитування тексту розуміємо задум письменника. В оповіданні йдеться про любовний трикутник. Так, Бернард Куттс повертається до Лондона, де на нього чекає дівчина Конні. Увечері він проїжджає через Д'епп, селище, де мешкає його колишнє кохання – Уніфред. Він був надто втомлений, але, коли наближався до знайомих, де

¹Переклад всюди наш – Н. Стирнік.

невдовзі мала була з'явитися Уїніфред, «кинувшись схилом угору, він забув про втому» [7, р. 59]. Уїніфред викликала несамовите бажання в юнака, але кожен з них мав своє власне життя і, незважаючи на це, все ще «завдавав болю іншому» [7, р. 61]. Він пригадував, як вони разом проводили вечори; пригадував квіти, які їй подобались, розмови, які вони вели, – він згадував все, що їх пов'язувало в минулому. З Конні у Бернарда були стосунки без пристрасті, він «почувався старим, він також любив її, жалісливим, викликаючим співчуття, ніжним коханням» [7, р. 60]. Уїніфред манила його, то була палка пристрасть, тваринний інстинкт, «вона захоплювала його. Вони дійсно грали з вогнем» [7, р. 61]. Бернард метушився, він ще і кохав, і ненавидів Уїніфред; розлютившись, він думав про неї: «як я ненавиджу її, як я ненавиджу її», забуваючи про те, що «це саме він, він летів до неї, немов метелик на вогник» [7, р. 60–61]. Чаклунка – це не тільки та людина, яка займається чаклунством, але й казковий персонаж, який впливає своїми магічними діями на природу, людей, це чарівниця. Ось і в цьому оповіданні Уїніфред наче володіє якимись чарами, приваблює, спокушає, приманює Бернарда своїми діями, чарівними рухами, наче спокусниця. Ця пристрасть навіть не піддається розуму, їх стосунки (які то спалахували, як вогнище, то згасали) можна порівняти з полум'ям раптово скинутої Бернардом лампи: «...полум'я у кімнаті то розгорталося, то затухало» [7, р. 70]. Він ніби обпікся коханням та пристрастю до Уїніфред у прямому та переносному значенні: «його лице було обпалене. Дивлячись на Уїніфред, він ледве міг її бачити. Наче сліпий, він біг вулицею з простягнутими вперед обпаленими руками» [7, р. 70]. Ось чому, на наш погляд, назву цього оповідання можна перекласти як «Спокусниця».

Слід зазначити, що є й такі оповідання Д. Г. Лоуренса, назви яких не викликають труднощів при перекладі, а деякі навіть мають символічне значення. Саме до таких можна віднести й оповідання «*Odour of Chrysanthemums*» – «Запах хризантем». Хризантеми – квіти, які в оповіданні символізують смерть і загибель головного героя – чоловіка та батька – в копальні.

У процесі перекладу оповідань Д. Г. Лоуренса з англійської мови на українську порушуються важливі питання: як влучно та досконало, глибоко й майстерно відтворити й донести до українського читача всі почуття та внутрішній світ героїв (їхні емоції, прихований зміст слів, жестів), які автор висловлював мовою оригіналу. Адже в оповіданнях письменника кожна стежинка та квіточка, навіть подих вітерця мають ледве помітний на перший погляд зміст.

Підсумовуючи вищезазначене, звертаємо увагу, що назва є важливою складовою художнього твору. Ось чому у процесі перекладу назв творів перекладачеві необхідно якнайліпше та правильніше відтворити задум, який мав на меті автор оригінального тексту. Разом із тим слід ураховувати, що автор твору і перекладач не тільки говорять різними мовами і знаходяться в різних культурних площинах, але й можуть бути віддаленими один від одного в часі. Ось чому проблема відтворення тотожності між текстом оригіналу та перекладом залишається складною й актуальною.

Бібліографічні посилання

1. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. – 3-е изд. / В. А. Кухаренко. – Одеса: Латстар, 2002. – 292 с.
2. Лоуренс Д. Г. Жених про запас / Д. Г. Лоуренс; пер. з англ. Н. С. Стирнік // Всесвіт. – 2010. – № 7–8. – С. 187–194.
3. Мілет К. Сексуальна політика / К. С Мілет; пер. з англ. У. Потятиник, П. Тарашук. – К.: Основи, 1998. – 619 с.
4. Никитина М. Ю. Трудности перевода названий произведений художественной литературы (на материале русского, английского и греческого языков) / М. Ю. Никитина // Тр. Высш. шк. перевода (ф-тета) Моск. ун-та. Кн. I. 2005–2010 гг. – М.: Изд-во Высш. шк. перевода МГУ. ИПО «У Никитинских ворот», 2010. – С. 300–303.

5. Стасюк Б. Труднощі перекладу заголовків і проблема неповноеквівалентності / Б. Стасюк // Наук. зап. Серія «Філологічні науки (мовознавство)»: у 4 ч. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка, 2009. – Вип. 81 (4). – С. 319–324.
6. Чуковский К. И. Высокое искусство / К. И. Чуковский. – СПб.: ИД «Авалонь»; Азбука-классика, 2008. – 448 с.
7. Lawrence D. H. Collected Stories / D. H. Lawrence. – Campbell Publishers Ltd., – 1994. – 1397 p.
8. Електронний ресурс. – Режим доступу: // <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=539096>.
9. Електронний ресурс. – Режим доступу: // <http://www.spark-market.ru/ozon/?act=item&i=2718970>.

Надійшла до редколегії 08.02.2013 р.

УДК 821.133.1

Л. Л. Фіненко

Дружківська ЗШ № 4

СВІТОГЛЯДНА ДИХОТОМІЯ В ПОВІСТІ А. КАМЮ «ПАДІННЯ»

Здійснено спробу осягнути глибину протиріч, викликаних протидією двох різних світоглядів, з'ясувати, чи насправді А. Камю відмовляється від своїх екзистенціалістських постулатів. Проведено аналіз явища взаємного впливу людини та суспільства. Автор статті прагне довести дихотомічну природу повісті «Падіння».

Ключові слова: екзистенціалізм, дихотомія, світогляд, падіння.

Предпринята попытка постичь глубину противоречий, вызванных противодействием двух разных мировоззрений, выяснить, действительно ли А. Камю отказывается от своих экзистенциалистских постулатов. Проведен анализ явления взаимного влияния человека и общества. Автор статьи стремится доказать дихотомическую природу повести «Падение».

Ключевые слова: экзистенциализм, падение, дихотомия, мировоззрение.

The effort to realize the depth of contradictions which are aroused owing to an opposition of different world outlooks to find out if Camus really renounces his existential postulates are analyzed in the article. It is also analysed a phenomenon of mutual influence of man and society. The author of the article aspires to prove a dichotomic nature of the novel «The Fall».

Key words: existentialism, fall, dichotomy, world outlook.

А. Камю впродовж усього свого творчого шляху був виразником ідей екзистенціалізму. У дослідників творчості видатного французького письменника не виникало питань щодо впровадження ним у життя поглядів про абсурдність світу, бунт особистості, необхідність досягнення нею свободи трьома шляхами: самогубство, жінки, творчість. Але в останньому закінченому великому творі письменника знайшла своє відображення світоглядна дихотомія. Повість «Падіння» (1956) чітко вказує на зміну позиції письменника, відхід від сприйняття світу лише зі сторони екзистенціалізму, визнання його дуалістичності.

Творчість А. Камю можна розподілити на кілька циклів. Т. М. Біляшевич зазначає: «Доробок А. Камю зазвичай обмежують двома найбільш відомими циклами – періодом абсурду і періодом бунту» [1, с. 95]. Повість «Падіння» належить до третього циклу – циклу визнання дуалістичності світу, людини, поглядів.